

TÜ LOODUSMUUSEUM

ÕPPEPROGRAMMI KIRJELDUS

MAAILMA ÖKOSÜSTEEMID 3

Õppeprogrammi eesmärk

Anda ülevaade ökosüsteemide kujunemise looduslikest ja bioloogilistest tingimustest ja liikidest ning elupaikade kaitsest maailmas erinevates loodusvööndites. Tutvuda mullastiku, taimestiku ja loomastiku ning nende kohastumustega ökosüsteemides erinevates loodusvööndites.

Õppeprogrammi lühitutvustus

Õppeprogrammis tutvustatakse maailma ökosüsteeme loodusvööndites tundrast troopilise vihmametsani – tundra, taiga, parasvöötme mets, vahemereline mets, rohtla, kõrb, savann, troopiline vihmamets. Käsitletakse keskkonna tingimusi (sademed, temperatuur jms), mullastikku ja selle seoseid taimestikuga, taimede ja loomade kohastumusi ökosüsteemides ning keskkonnamuutuseid ja kaitset. Praktilise tegevusena tutvutakse muuseumi ekspositsioonis elurikkuse püsinäitusega ja loomastikuga, toimub praktiline rühmatöö loomade kohastumuste ja toiduahelate koostamise kohta erinevates ökosüsteemides. Programm toimub loodusmuuseumis ja õppeklassis.

Õppeprogrammi kestus: 3 akadeemilist tundi (3 x 45 min)

Õppeprogrammi toimumise aeg: aastaringselt

Õppeprogrammi toimumise koht: TÜ loodusmuuseum, õppeklass

Sihtrühm: 7.–9. klass

Keel: eesti

Grupi suurus: kuni 25 õpilast ja õpetaja

Õppeprogrammi läbiviija: loodusmuuseumi juhendajad Külli Kalamees-Pani, Janek Urvik, Elen Kontkar

Õppeprogrammi pakkuja, info ja tellimine: Tartu Ülikooli loodusmuuseum, Tartu, Vanemuise 46, loodusmuuseum@ut.ee, tel 737 6076, www.natmuseum.ut.ee

Lisainfo

TÜ loodusmuuseumis on tänapäevane õpikeskkond, uued õppeklassid ja uudne püsiekspositsioon, muuseumihoones on lift, trepid ja välistreppide kõrval sissepääsuks ka kaldtee. Õpetajal palume registreerumisel teavitada muuseumi teabespetsialisti või juhendajat grupi erisustest (näiteks erivajadusega õpilased jm) ja soovidest, koostöös kooliga täpsustame programmi võimalused.

Programmiks vajalikud õppevahendid annab juhendaja, õppevahendid on arvestatud rühmatöök. Täpsem lisainfo saadetakse õpetajale registreerumisel.

Õppeprogrammi kirjeldus

Ajakava (3 x 45 min)

1. **Esitlus õppeklassis** tutvustamiseks ökosüsteeme tundrast troopilise vihmametsani. 60 min
2. **Muuseumi elurikkuse püsinäitusega tutvumine.** 25 min
3. **Rühmatöö ülesanded töölehtedega. Ekspositsioonist liikide otsimine erinevates ökosüsteemides.** Iseseisvalt rühmatööna toiduahelate, -võrgustike koostamine, loomade kohastumuste leidmine. 30 min
4. **Kokkuvõte muuseumis.** 20 min

Õppeprogrammi sisu ja tegevuste kirjeldused

1. **Esitlus õppeklassis.** Esitluses tutvustatakse ökosüsteeme loodusvööndites tundrast troopilise vihmametsani – tundra, taiga, parasvöötme mets, vahemereline mets, rohtla, kõrb, savann, troopiline vihmamets. Antakse ülevaade keskkonnatingimustest (temperatuur, sademed, mullastik), mis kujundavad vastavaid ökosüsteeme loodusvööndites. Esitluse käigus täidavad õpilased jooksvalt töölehti tutvustatavate ökosüsteemide kohta.
2. **Muuseumi elurikkuse püsinäitusega tutvumine.** Tutvutakse loodusmuuseumis loodusvööndite ökosüsteemide ja nende elustikuga, keskkonna kohastumuste ja kaitsega.
3. **Rühmatöö ülesanded töölehtedega. Ekspositsioonist liikide otsimine erinevates ökosüsteemides.** Otsitakse 3-5 liikmeliste rühmadena muuseumis eksponaatide hulgast näiteid toiduahelate ning võrgustike koostamiseks, täidetakse töölehte. Leitakse näited kohastumustest, mis aitavad vastavas keskkonnas toime tulla. Eesmärgiks on leida igasse tutvustatud loodusvööndi ökosüsteemi vähemalt üks näide toiduahelast ja kohastumustest ning seosed globaalprobleemidega. Jälgida, et toiduahelad oleksid võimalikud ka looduses, see tähendab, et poleks segatud samasse toiduahelasse nt Aafrika, Ameerika ja Aasia loomi.
4. **Kokkuvõte muuseumis.** Kokkuvõte toimub muuseumis aruteluna koos õpilastega ja rühmaesitlusena.

Õppeprogrammi läbiviimiseks vajalikud õppematerjalid ja vahendid

Esitlus, projektor ja laptop, töölehed, h. pliiatsid, alused, loodusmuuseumi püsinäitus eksponaatide ja ökosüsteemide diaraamidega.

Meetodid

Rühmatöö, arutelu, töölehe täitmine, esitlus, võrdlemine, kokkuvõte.

Juhendajad

Loodusmuuseumi juhendaja, loodushariduse spetsialist Elen Kontkar.

Haridus. TÜ bioloogia MSc, pedagoogika kursus.

Kogemus. Töötanud Tapa Gümnaasiumis bioloogia õpetajana ning looduseringi juhendajana (2012–2013) ja TÜ loodusmuuseumis giid ja loodushariduslike õppeprogrammide juhendaja alates 2016. a.

Loodusmuuseumi juhendaja Janek Urvik.

Haridus. TÜ bioloogia BSc 2012, TÜ bioloogia MSc 2014, TÜ zooloogia ja hüdrobioloogia PhD 2018. TÜ gümnaasiumi loodusteaduste õpetaja MSc.

Kogemus. Giid TÜ loodusmuuseumis alates 2017. aastast. Juhendab ekskursioone erinevas vanuses õpilaste gruppidele ning viib läbi õppetööd, õppeprogramme ning loodusõhtuid.

Loodusmuuseumi juhendaja Külli Kalamees-Pani.

Haridus. TÜ bioloog, bioloogia-keemia õpetaja, MSc bioloogia didaktika.

Kogemus. Töötanud Tartu Loodusmajas 1984–2005 ja TÜ loodusmuuseumis alates 2006. a loodushariduse koordinaator, keskkonnaprogrammide juhendamine, loodus- ja keskkonnahariduse koolitused ning üritused.

Õpetaja roll

Ootame õpetajalt koostöövalmidust ja aktiivset osalemist programmi tegevustes koos õpilastega.

Ohutus ja selle tagamine

Õppekeskkond TÜ loodusmuuseumis ja botaanikaaias on tänapäevane, turvaline ja ohutu. Programmide (sh ka väliprogrammi alguses) tutvustab juhendaja grupile programmi kava ja reegleid (sh ohutust) ning juhendaja koos õpetajaga jälgib nendest kinnipidamist.

Tagasiside

Tagasiside küsitakse õpetajalt kirjalikult paberkandjal programmi lõpus.

Teaduspõhisus ja seosed

Programmid lähtuvad teaduslikust maailmavaatest.

Programmides käsitletakse vastavalt teemale ja tegevustele seostatult loodus-, kultuuri-, sotsiaalset ja majanduslikku keskkonda. Liikide teema programmis seondub elupaikade säilimise ja kaitsmisega ökosüsteemides loodusvööndites (looduskeskkonnas), mis on seotud paljuski inimese tegevusega eri majandusvaldkondades ja ressursside kättesaadavusega ja elutingimustega koosluses (näiteks elupaiga tingimused ja toidu kättesaadavus, inimeste arvu ja tegevuse suurenemisest tingitud muutused elupaikades, tööstuse ja põllumajanduse saastus, metsade raiumine ja muutused maastikes) ning sotsiaal- ja kultuurivaldkonnaga (inimeste teadmised, traditsioonid, turism, jahindus, puhkamine).

Programmi tulemused (programmi lõpuks saavutatavad õpiväljundid ehk teadmised, oskused, väärtushinnangud ja käitumisviisid).

Tunnevad iseloomulikke looma- ja taimeliike maailma loodusvööndite ökosüsteemides ja teavad nende keskkonnatingimusi, probleeme ning kaitset, oskavad näha seoseid erinevate liikide ja koosluste keskkonna olukorra ja inimeste majandustegevuse vahel, väärtustavad elustiku mitmekesisust, kaitset ja säästlikku eluviisi.

Programmi seosed keskkonnateadlikkuse ja säästva arengu teemadega

Programmi tulemusena praktiliste tegevuste ja uute kogemuste kaudu suureneb õpilaste keskkonnateadlikkus ja kujunevad säästva eluviisi harjumused ning hoiakud. Maailma ökosüsteemide ja liikide tundmine ning keskkonna seisundi ja probleemidega tegelemine uurimisülesannetena annavad teadmisi ja oskusi elustiku mitmekesisuse kaitsmiseks, jätkusuutlikuks eluviisiks ja toimimiseks.

Seosed riikliku õppekavaga (ainekavade ja/või üldpädevuste ja/või läbivate teemadega)

Loodusainete ainevaldkond. Bioloogia. Geograafia. Loodusvööndid.

3. kooliaste (7.–9. kl)

Loodusvööndid.

Kirjeldab loodusvööndite kliimat, veestikku, mullatekke tingimusi, tüüpilisi taimi ja loomi ning analüüsib nendevahelisi seoseid;

toob näiteid looduse ja inimtegevuse vastasmõju kohta erinevates loodusvööndites; tunneb ära loodusvöönditele tüüpilised kliimadiagrammid ning joonistel ja piltidel maastiku, taimed, loomad ja mullad;

kirjeldab ja võrdleb teabeallikate põhjal etteantud piirkondi: geograafilist asendit ja pinnamoodi, kliimat, veestikku, mullastikku, taimestikku, maakasutust, loodusvarasid, majandust, asustust ning analüüsib nendevahelisi seoseid.

Õppesisu. Looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed. Loodusvööndid ja nende paiknemise iseärasused.

Jäävöönd, tundra, taiga, parasvöötme okas ja lehtmets, parasvöötme rohtla, vahemereline põõsastik ja mets, kõrb, savann, ekvatoriaalne vihmamets. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites.